

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוף"

הדור של יום טוב ראשון של סכות שחל בשבת

חמרות רבות נהג רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל בעצמו, אולם תמיד הפליא בגאונותו והצליח להסתירן מעין כל ולעספן בעטיפות שונות שגרמו לסובבים הרגשה טובה ולא חשפו את הצניעות שבה בקש להסתתר.

בספר "ויאמר הנני" מספר כי באחת השנים, בליל יום טוב ראשון של סכות שחל בשבת, שמעו השכנים שהתגוררו בקומה העליונה מעל ביתו נקישות קלות לקראת סוף סעדת החג. מהרו לפתח את הדלת, והנה על הסף רבי אברהם מן הקומה הראשונה.

הבקור היה מפתיע. אמנם מפעם לפעם נהג ר' אברהם להגיע, לשאל ספר או לערוך קנין לערובי חצרות או שאר עניני הלכה, אך באמצע סעדת חג מעולם לא ארע שיבוא. מכל מקום כלאו את פליאתם והכניסוהו בשמחה גדולה, תוך הכרזה כי הלילה הוא אושפיזין דאברהם...

התישב רבי אברהם ליד בעל הבית בחגיגות, ולאחר רגעים ספורים פתח: "שמע נא, חשבתי על ענין מחדש, נשמע מה תאמר על כך". השכן חיד את אזניו.

"מי לא יודע, כי יש רבים הנוהגים שביום טוב ראשון של סכות, שבו נטילת לולב היא מדאורייתא, הם נושלים, מלבד את הלולב הפרטי שלהם, גם את הלולב של רב בית הכנסת או את ארבעת המינים המהדרים של השכן לספסל, ויש המקפידים לנענע עם לולב מיוחד או אתרוג תימני ומרוקאי".

"אלא שהשנה יום טוב ראשון חל בשבת ואין לנו ד' מינים. מה נותר לנו, אפוא, מדאורייתא? חשבתי לעצמי שאולי אפשר לקיים במצות סכה את אותו ההדור על ידי הפת, שבלייל ראשון של החג היא מצוה מדאורייתא - לאחר שאכלתי כבר פת בספתי, אכל גם בסכתך את הפת".

אורו עיניו של השכן התלמיד חכם. בשמחה גדולה ספר לרבי אברהם שלפני החג הוא עשר את החלות כדת וכדין, ואם רצונו בכך הם יתכבדו לתת לו כזית מהחלות שלהם, ומובן שלא תהיה שום בעיה אם רצונו של הרב לאכל דוקא מן החלות שלו. בסכה רחשה אורה של חדוש. על רעיון כזה לא שמעו עד אותו הלילה...

אלא שרק בהמשכו של החג נודע להם בדרך אגב, שההדור החדש הנו רק כסוי לחמרא אחרת...

בפתח שבו אכסו הסיינעס - קני הבמבוק של הסכה - שכנה חתולה וגוריה, והם הותירו ריח רע, שיש לחשש בו שהוא נכלל בגדר של ריח רע שאין לומר לידו קריאת שמע וכיוצא בכך. יתכן שהרב חשש לקיום מצות סכה דאורייתא או אמירת ברכות ליד הסכה שהדיף מעט ריח רע, יתכן שחשש לדברי המשנה ברורה לענין עשיית סכה במקום שיש בו ריח רע, או שהיה סעיף אחר בשלחן ערוך, כך או אחרת - בגין זאת הוא החליף את הסכה בסכתו במוצאי יום טוב ראשון של סכות.

את טעמו האמתי לבקור החגיגי בבית השכן הוא לא גלה; לכאורה, משום שסבר שזוהי חמרא יתרה ויש חשש מיהרא, מלבד זאת לשכן תהיה תחושה טובה יותר כשישמע שמחבבים את סכתו, מה גם שהרעיון שאמר אינו מפרך כלל...

(רבי שלמה לונשטיין שליט"א - מתוך האור סוכות)

מצות סכה עם בזיונות

להלן מעשה שהיה עם הפהרי"ל דיסקין זצ"ל, מרא דאתרא דירושלים, קדש הסדשים, גאון הגאונים, שהיה קדם בואו

לירושלים רב בבריסק.

בסמוך לעירו, התרחש ספור עם יהודי שמת, כפי שזה נקרא היום 'מות קליני'. לאחר שחזר להכרה ספר מה עבר עליו בעולם האמת. רבי יהושע ליב נסע אליו כדי לשמוע זאת מכלי ראשון.

דורנו הוא דור של הסתר פנים, אבל עד לפני שני דורות, עוד היו 'דבוקים', 'גלגולי נשמות'. הרי הרב מפוניבז' נשלח על ידי ה'חפץ חיים' להוציא דבוק. אני עצמי בצעירותי, דברתי עם יהודי זקן, שהיה אז כבר למעלה מגיל תשעים, והוא ספר לי שבעיניו ראה, כיצד דבוק מדבר עם בני אדם. בימינו אין כבר את הדברים הללו. אבל יש מקרים שאדם עולה לבית דין של מעלה, ושב לספר מה היה שם.

כאמור הפהרי"ל דיסקין נסע לאותו יהודי, לשמע מפיו את ספורו. היה זה יהודי פשוט, עם הארץ, בקשי ידע בין ימינו לשמאלו.

והנה - כך ספר - כאשר הגיע לבית דין של מעלה, החלו לדון אותו. תחלה הביאו את העברות שלו, חבילות חבילות, וישמו אותו על כך המאזנים. לאחר מכן הביאו את המצוות שלו, וישמו על הכף השניה, אבל המאזנים כלל לא זזו.

הביאו ערמה גדולה, שמו אותה על כך המצוות והיא הכריעה את הכף, עד שנגזר דינו לשוב לעולם הזה.

ומה היה באותה חבילה?

היהודי דנו, עם היותו עם הארץ, היה הולך להתפלל בבית הכנסת. בדרשת 'שבת שובה', דבר הרב על מצות סכה, ואמר לשומעים כי בכל רגע שאדם יושב בסכה הוא מקים מצות עשה דאורייתא, ובסכה נכנס האדם בלו, ויושב בצל דמהימנותא.

בתם דברי החזקן, החל הרב ללמד את הצבור הלכות סכה, ואמר שהסכה צריכה להיות פחות מעשרים אמה ויותר מעשרה טפחים, וישאר הלכות סכה.

"ואני" - ממשיך היהודי בספורו - "לבי מתרחב בקרבי ואני מחליט לעשות סכה כדת וכדין. אני יודע כי עשרים אמה זה גדול, ואלו עשרה טפחים זה קטן, אבל אין לי משג כמה זה. התבישתי לשאל את הרב. מה עשיתי? למחרת נגשתי לחידר הסמוך, נטלתי קורה גדולה, ובהפסקה נגשתי לילדים ושאלתי אותם: 'קנידל לאף אתם רוצים סכריות? אם כן, אמרו לי כיצד לחתך את הקורה שלא תהיה יותר מעשרים אמה'..."

הילדים ראו עם מי יש להם עסק... הם אמרו לי שאי אפשר סתם כך להסביר לי, עלי להשכיב את הקורה על הרצפה ולשכב עליה, ואז ידעו בדין היכן זה עשרים אמה...

אני סברתי כי כך צריך לעשות, נשכבתי על הקורה, והילדים הרימו אותה כאשר אני שוכב עליה והחלו להסתובב ברחוב תוך שהם אומרים 'יושב בסתר'... היו לי אז בושות גדולות, אך בסופו של דבר עשיתי סכה כדיון.

מצות הסכה שנעשתה עם בזיונות שכאלו - סים היהודי - "היא זו שהכריעה את הפהרי"ל".

ככל שאדם מתאמץ יותר בקיום המצוות, כך שכרו גדול יותר. הרי אצל רות המואביה כתוב (א, יח): "ותרא כי מתאמצת היא". בזכות זה זכתה רות להיות אמה של מלכות. ככל שמקריבים יותר, כך זה נשאר לנצח. יעזר לנו הקב"ה שנעמד בגסיונות, נטפס בהר, וננצל את החיים שלנו כדי לזכות לנצח נצחים.

(רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל - יחי ראובן ימים נוראים סוכות)

מדוע נקבר הרב ליד המסגר?

בפסוק "וְיָוִי הַעֲמֹדִים" הובא ספור מדהים שספר רבי דוד קלצקין וצ"ל, מראשי החברה קדישא חסידים בירושלים: ביום ח' בשבט תשע"ח, נפטר בירושלים יהודי יקר בשם רבי אריה לייב שפירא וצ"ל. לפני פטירתו הוא בקש להקבר בחלקה בה קבור חמיו, אך מאחר שבחלקה זו כבר לא מוכרים קברים חדשים, היה נראה שהבקשה בלתי ישימה.

אך נפלאות דרכי ההשגחה: ביום הפטירה, הגיעו למשרדי החברה קדישא זוג זקנים שקנו שני קברים לפני שנים רבות, ובקשו למכור אותם, משום שהם רוצים להקבר לאחר אריכות ימיהם בעיר אחרת. שני הקברים היו סמוכים לקבר חמיו של הרב שפירא! 'כזו סיעתא דשמיא', הרהר הרב קלצקין. 'יהודי מקבל חלקת קבר במקום שבמשך שנים כבר אין אפשרות לקנות בו קבר, ולא רק קבר אחד, אלא שני קברים, לו ולאשתו, ואם לא די בכך, הם קרובים לקבר חמיו!'

בעת ההלונה האזין הרב קלצקין להספדים, ושמע שמספרים שבגיל בר מצוה קבל הנפטר על עצמו ללמד חמש-עשרה שעות ביום, ועד סוף ימיו הקפיד על כך וישב ולמד בהתמדה עצומה. בנוסף, קים הנפטר את דברי ה"חפץ חיים" וצ"ל (תורת הבית פרק ו) שעל האדם להיות בקי היטב במסכת אחת, ולשם כך למד את מסכת סנהדרין, חבר ספר על הלכות ד' מינים והיה מורה הוראה. כל מי שרצה לשאל שאלה בהלכות סנהדרין או ד' מינים, ידע שהפתתה היא הרב שפירא.

מספר הרב קלצקין: "התבוננתי ליד מי נקבר הרב שפירא, והנה אני רואה שלצדו קבור אדם שעבד כמסגר. ירא שמים בתכלית, אבל מסגר... אמרתי לעצמי: כיצד יתכן שיהודי כה גדול נקבר ליד יהודי פשוט? אם הקדוש ברוך הוא כבר גלגל נס בקבורה, הוא לא היה יכול לסדר לו מקום טוב יותר?

"החלטתי שאני לא מתעצל, ויוצא לחקר מי היה המסגר. נסעתי לבית הוריו שבכונת בית וגן, ופגשתי את אחיו. יש לי דרישת שלום מאחיד, אמרתי לו.

"מדוע נזכרת בו עכשיו? התפלא האח. הוא נפטר כבר לפני עשרים שנה.

"הייתם בקבר שלו, אמרתי לו. 'אתה יכול לספר לי משהו על אחיד?'

"אמר לי: 'אחי היה קובע עתים לתורה וירא שמים בתכלית, אבל במצוה אחת הוא היה מהדר באופן מיוחד - מצות סנהדרין. כשהיו מבקשים ממנו לבנות סנהדרין, הוא היה רץ ועושה זאת, ועד ערב סכנות ממש היה עובד ובונה סכנות בצורה היפה, הבטוחה והמהדרת ביותר. כמו כן, במשך השנה כלה הוא לא נח על שמרי, והיה בוחן ובדק כיצד נתן לשפר ולפנות את הסכנות שהוא בונה!'

סים הרב קלצקין: "כעת הבנתי מדוע סבב הקדוש ברוך הוא שהרב שפירא נקבר ליד אותו מסגר. הרב השקיע רבות בלמוד ענייני סנהדרין, והמסגר השקיע בבניית סכנות כהלכה!'

מי זוכה לסיעתא דשמיא שכזו? מי שמקבל על עצמו ללמד חמש עשרה שעות ביממה, ולדעת מסכת בעל פה ולבוא איתה לשמים. יהודי שמקבל על עצמו קבלה, לא צריך להמתין לעולם הבא כדי לקבל את שכרו. כבר בעולם הזה הקדוש ברוך הוא נותן לו שכר שאין דוגמתו!

(רבי גואל אלקריף שליט"א - שש באמרתך)

להודיעה כמה מצוות חביבות עליהם

מספרים חז"ל (סנהדרין מא ע"ב): "מעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא, שהיו באים בספינה, ולא היה לולב אלא לרבן גמליאל בלבד, שלקחו באלף זוז". הגמרא שואלת: "למה לי למימר שלקחו באלף זוז?" ומשיבה: "להודיעה כמה מצוות חביבות עליהם."

שואל ה"ערוך לנר": בשלמא מרבן גמליאל, ששלם על הלולב אלף זוז, נתן ללמד עד כמה מצוות חביבות עליו, אבל הגמרא אינה אומרת: "להודיעה כמה מצוות חביבות עליו", אלא: "כמה מצוות חביבות עליהם", וזה קשה, שהרי מהיכן רואים את חביבות המצוה על כלם?

הוא תר: אם מחירו של הלולב העפיל לאלף זוז, כנראה היו

רבים שהתמודדו על רכישתו. רבים רצו לזכות בו, וכל אחד הציע מחיר גבוה יותר, עד שבסופו של דבר נסק מחירו לאלף זוז, ורבן גמליאל זכה בו. עצם העבדה שרבים חשקו לזכות במצוה, ולשלם עליה סכומים גבוהים, מראה עד כמה "מצוות חביבות עליהם".

מספרים בשם רבי יהודה הורביץ, חתנו של ה"אמרי חיים", שכאשר שמע שדודו, האדמו"ר מוישנא, שוכב בבית החולים שבציריך קלויזנבורג. הוא ספר על כך לאביו, והלה אמר לו: "בא ונסע יחד לבקר את החולה".

הם הגיעו לתחנת האוטובוס והמתינו לבואו. לאחר כמה דקות של המתנה, פנה רבי יהודה לאביו ואמר לו: "אבא, בסך הכל עלינו לנסע מרחק לא רב, שתי תחנות, אפשר ללכת ברגל, במקום להמתין לאוטובוס". אמר לו אביו: "בני, על מצוה צריך לשלם! אדם מיקר יותר מצוה כזו שהוציא בעבורה כסף".

הם המתינו לאוטובוס, עלו עליו ונסעו תחנה אחת, ואז פנה האב לבנו ואמר לו: "יורדים". תמה הבן ושאל את אביו: "אם כבר המתנו לאוטובוס, ושלמנו על הנסיעה, מדוע לא נסע תחנה נוספת, המביאה אותנו עד לייעדנו?"

נענה אביו ואמר לו: "בני, לא די לשלם ממון עבור המצוה, צריכים גם להתאמץ ולהתניע כדי לקיימה!".

"להודיעה כמה מצוות חביבות עליהם".

עץ הערבות וברכת הצדיק

ספר רבי אברהם הורביץ, אשר זכה לצאת מים על ידיו של הסטייפלר וצ"ל, ואף זכה ללמד אתו בחדרותא, על עץ הערבות שגדל בגנות ביתו, ואשר רבים מתושבי בני ברק היו באים לקחת מערבותיו המהדרות.

ביום מן הימים, הבחין שהעץ מתחיל לנבל. מהר להזמין גנן, ממחה לעצים. לאחר שהלה בדק את העץ ואת האדמה שמסביבו, קבע כי הסבה לנבילת העץ קשורה להמצאות נפט מסביב לעץ. "מישהו שופך כאן נפט!" קבע נחרצות.

רבי אברהם החל לעקב אחרי הנכנסים והיוצאים, והבחין ששכנו, שאינו שומר תורה ומצוות, חפר חפירה מחצרו לכוון העץ, דרכה מזרים הוא נפט לעץ הערבות, בכדי שיבל! הוא בן לשומרי המצוות ולשמחתם הרבה מקסיפת הערבות המהדרות, והחליט להתנפל לעץ.

רבי אברהם נסה לדבר עם שכנו בנעימות, שיחדל ממעשיו, אך הלה הכחיש בכל תקף את ההאשמות נגדו, וטען שאינו יודע במה מדובר.

בצר לו, פנה לסטייפלר, וספר לו על כל הענין. מששמע את הדברים אמר: "לעץ כזה, המזכה כל כך הרבה יהודים במצוות ארבעת המינים, מתנכלים? אני חייב לראות את העץ!".

הסטייפלר הגיע לחצר, גחן והרים את האדמה, ואמר: "מי שאמר למים שיצמיחו את העץ, יאמר לנפט שיצמיח", וכדרך שאמר רבי חנינא בן דוסא (תענית כה ע"א): "מי שאמר לשמן וידלק, הוא יאמר לחמץ וידלק".

והנה, לאחר ברכתו של הסטייפלר, שב העץ לפרח! השכן, שהבחין בדבר, סבר כי הוא אינו מזרים נפט בכמות מספיקה, והחל להכפיל ולשלש את כמות הנפט ששפך. וככל שהוסיף יותר נפט - כן הוסיף העץ לפרח ביתר עז.

מכאן ואילך, עד לפטירתו של הסטייפלר, לא זו בלבד שהעץ לא נזוק מן הנפט, אלא אדרבה, הנפט גדל אותו עוד ועוד, שהרי "מי שאמר למים להצמיח, אמר לנפט להצמיח".

דא עקא, לאחר פטירתו של הסטייפלר - הסתלקה ברכתו, והעץ נבל.

על כל פנים, למדנו מכאן עד כמה חבב הסטייפלר את מצות ד' מינים, ששנה סדרי בראשית עובדה!

^(רבי מאיר צימרוט שליט"א - דורש טוב סוכות)